

ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра хірургічної та пропедевтичної стоматології
Кафедра терапевтичної, ортопедичної та дитячої стоматології

ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної та
навчальної роботи ЗДМУ

С.А. Моргунцова
С.А. Моргунцова

«27» квітня 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
з навчальної дисципліни

СУЧАСНА ХІРУРГІЧНА СТОМАТОЛОГІЯ

(назва навчальної дисципліни)

підготовки Третій (освітньо-науковий) рівень – доктор філософії
(назва рівня вищої освіти)

галузі знань 22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва галузі знань)

спеціальності 221 «Стоматологія»
(код і найменування спеціальності)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Сучасна хірургічна стоматологія» складена відповідно до освітньо-наукової програми третього рівня підготовки доктора філософії у галузі знань 22 «Охорона здоров'я», за спеціальністю 221 «Стоматологія».

Опис навчальної дисципліни «Сучасна хірургічна стоматологія» (анотація)

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 12	Галузь знань <u>22 «Охорона здоров'я»</u> (шифр і назва галузі знань)	<u>Нормативна</u>
Модулів – 1	Спеціальність: <u>221 «Стоматологія»</u> (код і найменування спеціальності)	Рік підготовки:
Змістових модулів – 6		1-3
Загальна кількість годин – 360		Семестри: I-VI
Годин навчання: аудиторних – 100 самостійної роботи аспіранта – 260		Лекції
	20 год.	
	Практичні	
	80 год.	
	Лабораторні	
	0 год.	
	Самостійна робота	
260 год.		
	Освітньо-науковий рівень: <u>доктор філософії</u>	Індивідуальні завдання: 0 год.
		Вид контролю: заліки, реферат

Примітка. Співвідношення кількості годин: аудиторних – 27,7 %, самостійна робота – 72,3 %.

Розподіл кредитів годин та кредитів ECTS

Кількість кредитів ECTS	Кількість годин						Розподіл кредитів ECTS за курсами і семестрами						
	Загальний обсяг	Аудиторних					Самостійна тт. інд робота	I курс		II курс		III курс	
		Всього	у тому числі:			Семестри		1		2		3	
			лекції	семінарськ і	Практичні			1	2	3	4	5	6
								Кількість тижнів в семестрі					
							21	21	21	21	21	21	
12	360	100	20		80	260	2	2	2	2	2	2	
Форма контролю							Залік	залік	залік	залік	залік, реферат	Залік	

Викладання навчальної дисципліни «Сучасна хірургічна стоматологія» при підготовці доктора філософії засноване на дослідженні, що спонукатиме суб'єкта пізнавальної діяльності збагачувати знання. Орієнтація у викладанні на дослідження стимулюватиме аспіранта до самостійного аналітичного пошуку та наукового обґрунтування відповідей на проблемні питання. Важливою формою роботи є наукові диспути, на яких відпрацьовуються вміння формулювати точку зору на дискусійні наукові питання, розкривати суперечності у знанні та у процесах пізнання. Розвивання логіки наукового вирішення дослідницької проблеми шляхом поетапного роздрібнення навчального матеріалу з постановкою до кожної його частини питань і завдань спонукатиме аспіранта до самостійної теоретичної роботи з визначення алгоритму пошуку вирішення проблеми, активної

участі у формулюванні проблемної ситуації, висунення припущень, доведення гіпотези та перевірки правильності її вирішення.

Навчання організоване за розкладом у такій системі: лекції, практичні заняття та самостійна робота. Систематичне здійснення поточного та проміжного контролю знань дає змогу через систему зворотного зв'язку (від слухача до викладача) оперативно вносити до навчального процесу необхідні корективи. В організації навчального процесу особлива увага приділяється самостійній роботі аспірантів (72,3 %), практичним заняттям, спрямованим на відпрацювання дослідницьких вмінь на навичок, відвідування практичних занять та лекцій професорсько-викладацького складу кафедри. Співвідношення аудиторних годин і годин самостійної роботи складає 1:3.

Програма навчальної дисципліни «Сучасна хірургічна стоматологія» містить **6 змістових модулів, 24 теми:**

- Тема 1. Сучасні аспекти обстеження хірургічного стоматологічного хворого
- Тема 2. Сучасні методи діагностики в хірургічній стоматології
- Тема 3. Флегмони та абсцеси щелепно-лицевої ділянки, сучасний підхід до лікування
- Тема 4. Лімфаденіти, аденофлегмони ЩЛД, сучасний підхід до лікування
- Тема 5. Фурункули і карбункули обличчя, сучасний підхід до лікування
- Тема 6. Гострий і хронічний одонтогенний гайморит, сучасний підхід до лікування
- Тема 7. Сучасна класифікація пухлин ЩЛД
- Тема 8. Пухлини та пухлиноподібні новоутворення м'яких тканин ЩЛД, сучасний підхід до лікування
- Тема 9. Первинні кісткові пухлини і пухлиноподібні ураження щелеп, сучасний підхід до лікування
- Тема 10. Доброякісні одонтогенні пухлини щелеп, сучасний підхід до лікування
- Тема 11. Сучасні біологічні основи клінічної онкології. Передракові захворювання і рак шкіри обличчя
- Тема 12. Рак і саркома щелеп, сучасний підхід до лікування
- Тема 13. Сучасний погляд на предмет і завдання військової стоматології
- Тема 14. Пошкодження нижньої щелепи, сучасний підхід до лікування
- Тема 15. Ускладнення вогнепальних поранень щелепно-лицевої ділянки, сучасний підхід до лікування
- Тема 16. Дефекти щелеп, їх усунення кістковою пластикою, сучасний підхід до лікування
- Тема 17. Анкілози скронево-нижньощелепного суглоба, сучасний підхід до лікування
- Тема 18. Сучасні принципи і прийоми планування місцевопластичних операцій.
- Тема 19. Філатовське стебло, сучасний підхід до лікування
- Тема 20. Вільна пластика шкірою та слизовою оболонкою, сучасний підхід до лікування
- Тема 21. Сучасна хірургічна підготовка порожнини рота до ортопедичного лікування.
- Тема 22. Алергічні ураження, сучасний підхід до лікування
- Тема 23. Отруєння, сучасний підхід до лікування
- Тема 24. Хвороби язика та губ, сучасний підхід до лікування.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сучасна хірургічна стоматологія.

Міждисциплінарні зв'язки: анатомія людини, топографічна анатомія та оперативна хірургія, інфекційні хвороби, хірургія, травматологія, внутрішня медицина, неврологія, онкологія, реанімація та анестезіологія.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Сучасна хірургічна стоматологія» є розвиток у майбутнього доктора філософії загальних та фахових компетентностей задля забезпечення підготовки кадрів вищої кваліфікації для здійснення науково-дослідницької діяльності, аналітичної роботи, наукового консультування лікарів практичного напрямку лікувально-профілактичних закладів, а також у викладацькій роботі.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Сучасна хірургічна стоматологія» є:

- здобути поглиблені знання і систематичне розуміння стоматології за напрямом та тематикою досліджень та майбутньої професійної діяльності;
- здобуття теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем в практичній сфері охорони здоров'я з питань стоматології;
- самостійно збирати, аналізувати і узагальнювати результати опитування та огляду пацієнтів;
- оволодіти термінологією у хірургічній стоматології та з досліджуваного наукового напрямку;
- поглиблено вивчити новітні методи дослідження у хірургічній стоматології, застосовувати широке коло додаткових методів діагностики стоматологічних хвороб згідно з обраною темою науково-дослідницької роботи: молекулярно-генетичні, біохімічні, імунологічні та імуногістохімічні;
- аналізувати клінічні симптоми стоматологічних хвороб, виявляти їх ускладнення;
- складати план обстеження хворого та аналізувати дані лабораторних та інструментальних обстежень при захворюваннях та їх ускладненнях;
- визначати тактику ведення хворого при соматичних захворюваннях, їх ускладненнях,
- вміти застосовувати широке коло методів теоретичного та емпіричного аналізу медичних явищ і процесів;
- проявити здатність до вдосконалення та розвитку власного інтелектуального та загальнокультурного рівню;
- бути ознайомленими з діючими законодавчими актами України про вищу освіту і концепцією адаптації української вищої школи до Загальноєвропейського простору вищої освіти;
- вміти формувати науковий світогляд та методологію педагогічної діяльності та професійної компетентності;
- виховати загальну і професійну культуру майбутнього викладача ВНЗ.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна «Сучасна хірургічній стоматологія».

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми третього рівня підготовки доктора філософії навчальна дисципліна «Сучасна хірургічна стоматологія» забезпечує набуття аспірантами **компетентностей:**

– інтегральні:

Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі стоматології, проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність в галузі охорони здоров'я на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики.

– загальні:

1. Здатність до підвищення професійної кваліфікації
2. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, здатність генерувати ідеї.
3. Здатність до спілкування у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті.
4. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт

– спеціальні (фахові, предметні):

1. Здатність до розуміння предметної області за обраним науковим напрямом та освітньою діяльністю
2. Здатність виявляти потребу в додаткових знаннях у сфері медицини та за напрямком наукових досліджень, генерувати наукові гіпотези
3. Здатність формулювати дослідницьке питання, розробляти проект наукового дослідження
4. Здатність обирати методи та кінцеві точки дослідження відповідно до цілей та завдань наукового проекту.
5. Володіння сучасними методами наукового дослідження
6. Здатність інтерпретувати результати наукових досліджень, проводити їх коректний аналіз та узагальнення
7. Здатність до впровадження нових знань (наукових даних) в науку, освіту та інші сектори суспільства.

8. Здатність представлення результатів наукових досліджень в усній і письмовій мові відповідно до національних та міжнародних стандартів
9. Здатність до організації та реалізації педагогічної діяльності
10. Здатність до лідерства, керування колективом
11. Дотримання етики та академічної доброчесності

Матриця компетентностей

№	Компетентність	Знання	Уміння	Комунікація	Автономія та відповідальність
Інтегральна компетентність					
Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної медичної діяльності, проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність в галузі охорони здоров'я на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики.					
Загальні компетентності					
1.	Здатність до підвищення професійної кваліфікації	<ul style="list-style-type: none"> Знати: Закономірності когнітивних процесів Стратегію освіти протягом життя Методи продуктивного навчання Теорії ціннісних орієнтацій та мотивації особистості 	Вміти: <ul style="list-style-type: none"> Оперувати філософськими категоріями та доктринами Використовувати методи самонавчання Оцінювати рівень мотивації Постійно вдосконалювати свій освітній та загальнокультурний рівень 	Визначати ціннісні орієнтації та мотиваційний рівень особистості. Здатність до самонавчання та самореалізації. Здатність до ефективної організації власного часу.	Формування системного професійного, наукового світогляду та загального культурного кругозору. Розвиток когнітивних можливостей. Здатність до самонавчання та самореалізації
2.	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, здатність генерувати ідеї.	Знати: <ul style="list-style-type: none"> Закономірності розвитку стоматологічної науки. Етапи та закономірності когнітивного процесу. Етапи дослідницького процесу. 	Вміти: Аналізувати дані, отримані з інформаційних джерел	Комунікації з науковим керівником, колегами під час обговорення проблем, пошуку шляхів їх вирішення	Здатність до самостійного та незалежного мислення, формулювання ідей та продукування гіпотез.
3.	Здатність до спілкування у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті.	Знати: <ul style="list-style-type: none"> особливості сприйняття різних цільових аудиторій; основи риторики та теорії аргументації професійну лексику та термінологію в області стоматології 	Вміти: <ul style="list-style-type: none"> вести комунікації з різними цільовими аудиторіями виконувати різні соціальні ролі, володіти культурою мовлення, методами аргументації 	Відстоювання власних наукових поглядів. Володіння вербальними та невербальними навичками спілкування. Взаємодія в колективі для виконання завдань	Поширення наукових досягнень та ідей.
4.	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт	Знати: <ul style="list-style-type: none"> стандарту якості критерії оцінки 	Вміти: <ul style="list-style-type: none"> проводити моніторинг освітнього та наукового 	Взаємодія, співробітництво з колегами та керівництвом, хворими	Покращення результатів власної діяльності і результатів діяльності інших

		якості <ul style="list-style-type: none"> • форми і методи оцінки результатів професійної діяльності 	процесу, <ul style="list-style-type: none"> • застосовувати ефективні методи оцінки когнітивної сфери • розробляти пропозиції щодо його удосконалення 		Індивідуальна відповідальність за результати виконання завдань Добросесність, довіра та відповідальність за власні дії.
Спеціальні (фахові) компетенції					
1.	Здатність до розуміння предметної області за обраним науковим напрямом та освітньою діяльністю	Знати: <ul style="list-style-type: none"> • Зміст дисципліни «Сучасна хірургічна стоматологія» відповідно до майбутньої професійної діяльності • Ключові концепції напрямом наукового дослідження • Пріоритетні напрямки розвитку науки та медицини 	Вміти: <ul style="list-style-type: none"> • Аналізувати основні теорії та концепції за напрямом дослідження • Інтерпретувати результати досліджень за обраним науковим напрямом 	Формулювання власного судження та участь у дискусіях щодо основного змісту, методів, новітніх досягнень у стоматології та за напрямом наукового дослідження	Безперервне самонавчання і самовдосконален 3 навчальної дисципліни.
2.	Здатність виявляти потребу в додаткових знаннях у сфері медицини та за напрямком наукових досліджень, генерувати наукові гіпотези	Знати: <ul style="list-style-type: none"> • Інформаційні світові ресурси • Сутність дослідницького процесу • Сучасні досягнення за напрямом наукового дослідження • Новітні методи дослідження, їх інформативність, специфічність та чутливість 	Вміти: <ul style="list-style-type: none"> • Проводити критичний аналіз сучасної наукової літератури • Адекватно оцінювати досягнення та обмеження за обраним науковим напрямом • Визначати ступінь вирішення проблем та потреби сучасної науки та медицини 	Використання інформаційних ресурсів для отримання інформації Комунікації та дискусії з фахівцями в певній галузі наукової діяльності	Використовувати сучасні інформаційні технології для проведення наукового пошуку Володіння методологією наукового дослідження для коректного формулювання гіпотез та дослідницьких питань
3.	Здатність формулювати дослідницьке питання, розробляти проект наукового дослідження	Знати: <ul style="list-style-type: none"> • Методологію наукових досліджень • Принципи генерування статистичних та наукових гіпотез • Технологію формулювання дослідницького питання • Види систематичних 	Вміти: <ul style="list-style-type: none"> • Формулювати дослідницьке питання та гіпотези • Визначати дизайн дослідження • Розробляти план дослідження • Оцінювати вплив факторів, що вмішуються • Передбачувати 	Аргументація та доказ переваг розробленого проекту. Ведення дискусій щодо мети та завдань наукового проекту. Використовувати знання та вміння з методології наукових досліджень для	Ініціативність, самостійність, відповідальність. Запобігання систематичних помилок при виконанні наукового дослідження

		помилки, способи їх запобігання	системні помилки	пошуку партнерів	
4.	Здатність обирати методи та критерії оцінки (кінцеві точки) дослідження відповідно до цілей та завдань наукового проекту	Знати: <ul style="list-style-type: none"> Сучасні методи дослідження Біомаркери різних процесів та станів, їх інформативність Інформативні критерії оцінки процесів, функцій, явищ 	Вміти: <ul style="list-style-type: none"> Обирати методи дослідження, адекватні для досягнення мети та завдань наукового проекту Інтерпретувати результати різних методів досліджень 	Аргументація переваг обраних методів дослідження. Обговорювати інформативність методів дослідження з науковою спільнотою, можливість їх вдосконалення та комбінування	Самостійний вибір адекватних методів дослідження
5.	Володіння сучасними методами наукового дослідження	Знати <ul style="list-style-type: none"> Специфічність та чутливість різних методів дослідження Методики досліджень за тематикою наукового проекту, їх можливості та обмеження 	Вміти: <ul style="list-style-type: none"> Використовувати сучасні методи дослідження Використовувати методики дослідження Модифікувати та поліпшувати методики дослідження 	Навчатися методам та методикам дослідження, обмінюватися інформацією та передавати знання колегам.	Самостійне виконання наукового дослідження Точність та відтворюваність результатів дослідження
6.	Здатність інтерпретувати результати наукових досліджень, проводити їх коректний аналіз та узагальнення	Знати: <ul style="list-style-type: none"> Основи біостатистики Методи статистичного аналізу Представлення результатів статистичної обробки даних 	Вміти: <ul style="list-style-type: none"> Обґрунтовувати розмір вибірки Формулювати статистичні гіпотези Адекватно використовувати методи статистичного аналізу 	Обґрунтування обраних методів аналізу та обговорення отриманих даних	Відповідальність за проведення аналізу даних Отримання достовірних та відтворюваних результатів Запобігання шахрайства при обробці даних
7.	Здатність до впровадження нових знань (наукових даних) в науку, освіту та інші сектори суспільства.	Знати: <ul style="list-style-type: none"> Технологію інформаційно-патентного пошуку Основи авторського права Етапи та принципи реєстрації авторського права Технологію отримання патенту 	Вміти: <ul style="list-style-type: none"> Проводити патентно-інформаційний пошук Реєструвати право інтелектуальної власності Впроваджувати наукові досягнення у навчальний процес 	Комунікації та дискусії з фахівцями в певній галузі наукової діяльності Адаптувати результати досліджень до освітніх програм та навчального процесу.	Відповідальне патентування Регулярне оновлення освітніх програм та змісту навчання
8.	Здатність представлення результатів наукових досліджень в усній і письмовій мові відповідно до національних та міжнародних стандартів	Знати: <ul style="list-style-type: none"> Технологію презентації даних у виді постерів та презентацій Технологія написання статей у національні наукові видання Вимоги та технологія написання статті до міжнародного рецензованого 	Вміти: <ul style="list-style-type: none"> Працювати в Power Point, Prezi, Adobe Photoshop, Adobe Reader Підготувати презентацію Підготувати усну доповідь Написати статтю відповідно до вимог наукового видання 	Академічна доброчесність Спілкування з рецензентами та редакцією журналу Аргументувати, критично оцінювати результати досліджень, дискутувати з наукових проблем	Відповідальність за результати наукового дослідження Запобігання плагіату та фальсифікаціям

		<p>видання</p> <ul style="list-style-type: none"> • Перелік видань що індексуються у Scopus Web of Science • Стандарти оформлення наукових робіт 			
9.	Здатність до організації та реалізації педагогічної діяльності	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Стандарти вищої освіти за спеціальністю • Основи педагогіки • Дидактичні основи проблемного навчання • Компетентнісний підхід при проектуванні та реалізації освітньої діяльності • Форми організації навчально-пізнавальної діяльності • Принципи студент-орієнтованого навчання • Програму та зміст дисципліни, що буде викладатися 	<p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • формулювати цілі навчання та способи досягнення • грамотно визначати зміст навчання та форми контролю • застосовувати новітні педагогічні технології; • моніторувати та управляти процесом навчання • використовувати сучасні інформаційні технології для оптимізації навчання 	<p>Володіння основами дидактики, риторики, аргументації</p> <p>Застосування методів інтерактивного навчання</p> <p>Демонструвати лідерство та управляти процесом навчання</p>	<p>Набуття ораторської майстерності</p> <p>Лідерство.</p> <p>Здатність до само оцінювання та неперервного самовдосконалення</p> <p>Відповідальність за ефективність навчального процесу</p>
10	Здатність до лідерства, керування колективом	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Теорію комунікацій • Механізми ефективного управління • Психологію лідерства 	<p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Формувати ефективні комунікації • Керувати колективом 	<p>Здатність до комунікацій та керування різними групами, вміння надихати та мотивувати студентів та колег</p>	<p>Ініціативність, Лідерство та здатність до керування, Самореалізація</p>
11	Дотримання етики та академічної доброчесності	<p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дослідницьку етику • Правові основи авторського права • Принципи запобігання плагіату, фальсифікацій та корупційних дій 	<p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Самостійно виконувати освітню та наукову діяльність • Викладати свої погляди • Приймати власні рішення • Використовувати інформаційні технології для визначення ознак плагіату 	<p>Доброчесне та відповідальне виконання освітньої та наукової діяльності, Отримання довіри та поваги серед колег та студентів</p>	<p>Відповідальність за результати діяльності</p> <p>Доброчесність, довіра та відповідальність за власні дії.</p> <p>Запобігання плагіату, фальсифікаціям та корупційним діям</p>

Результати навчання:

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна «Сучасна хірургічна стоматологія»:

1. Отримання знань з навчальної дисципліни обсягом 12 кредитів (360 годин).
2. Складання заліків відповідно до навчального плану теоретичної підготовки (1-6 семестри).
3. Подання реферату у вигляді I (огляд літератури) та II (методи дослідження) розділів дисертаційної роботи, переліку використаних джерел (5 семестр).

Результати навчання дисципліни «Сучасна хірургічна стоматологія»:

Знання:

- усвідомлювати й розуміти загальні тенденції розвитку стоматології;
- демонструвати знання основних концепцій, розуміння теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань у хірургічній стоматології, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку;
- знати основи застосування елементів теоретичного та експериментального дослідження у професійній діяльності, демонструвати систематичне сприйняття та розуміння системи теоретичних чи практичних знань в галузі дослідження;
- створювати та пояснювати нові знання шляхом проведення дослідження, розширювати передові напрями галузі знань;
- усвідомлення значущості та наявності потреби постійного удосконалення професійних знань, умінь, навичок та педагогічної майстерності.

Уміння:

- демонструвати безперервний розвиток власного інтелектуального та загальнокультурного рівню, самореалізації;
- інтерпретувати та аналізувати інформацію з використанням новітніх інформаційних технологій, критично мислити, застосовувати методи аналізу і синтезу, інтерпретувати, узагальнювати результати науково-дослідницької діяльності;
- виявляти невирішені проблеми у хірургічній стоматології, формулювати питання та визначати шляхи їх рішення;
- критично використовувати наукові теорії та засвоєні теоретичні знання при розв'язанні практичних дослідницьких завдань, обирати й використовувати відповідні засоби для побудови дослідження;
- здійснювати пошук інформації в науковій та методичній літературі, використовуючи різноманітні ресурси: журнали, бази даних, он-лайн ресурси, архівні матеріали;
- створювати та оприлюднювати наукові публікації в основних наукових журналах;
- визначати завдання дослідницького пошуку та ефективно планувати час для отримання необхідних результатів, організувати й аналізувати свою дослідницько-пошукову діяльність;
- удосконалювати свої педагогічні знання з метою їх творчого застосування в теорії й практиці навчання і виховання студентів.

Комунікація:

- представляти для обговорення результати своєї наукової роботи;
- уміти з дотриманням етичних норм формувати комунікаційну стратегію з суб'єктами взаємодії, застосовувати демократичні технології прийняття колективних рішень, враховуючи власні інтереси і потреби інших, використовувати ефективні стратегії спілкування залежно від ситуації;
- брати участь у дискусіях із фахівцями у хірургічній стоматології.

Автономія і відповідальність:

- демонструвати етичну поведінку в дотриманні принципів наукового дослідження;
- дотримуватися етичних принципів при роботі з пацієнтами.
- дотримуватися академічної доброчесності, нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів;
- виявляти ініціативу та соціальну відповідальність за результати прийняття рішень у різних ситуаціях;
- виявляти здатність до самоорганізації професійної діяльності.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 12 кредитів ЄКТС 360 години, з них лекції – 20 годин, практичні заняття – 80 годин та самостійна робота – 260 годин.

Змістовий модуль 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ХІРУРГІЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Тема 1. Сучасне обстеження хірургічного стоматологічного хворого. Особливості обстеження

хворих із захворюваннями зубощелепної системи, пошкодженнями, запальними процесами, доброякісними, злоякісними та пухлиноподібними утвореннями, природженими і набутими дефектами, деформаціями щелепно-лицевої ділянки. Значення особистого спілкування лікаря з хворим. Емоційні фактори, пов'язані із захворюваннями, пошкодженнями і дефектами обличчя та лікуванням, що проводиться. Деонтологія та лікарська етика в хірургічній стоматології і щелепно-лицевій хірургії.

Тема 2. Сучасна діагностика. Визначення. Складові компоненти діагностики, їх зміст. Діагноз. Визначення і його складові компоненти. Семіотика і діагностика захворювань в хірургічній стоматології. Суб'єктивний та об'єктивний методи обстеження хворого. Особливості обстеження хворих із захворюваннями зубів, пародонту і слизової оболонки порожнини рота. Суб'єктивні методи: скарги, анамнез хвороби та анамнез життя хворого, алергологічний анамнез. Їх значення в діагностиці захворювань зубів, пародонта та слизової оболонки. Об'єктивні методи діагностики: основні клінічні та допоміжні лабораторні й інструментальні із застосуванням сучасної діагностичної апаратури. Додаткові методи обстеження в стоматології. ЕОД, рентгенологічне, люмінесцентне та транслюмінаційне дослідження. Діагностичні тести. Лабораторні методи. Медична стоматологічна документація. Амбулаторна історія хвороби стоматологічного хворого – медичний, науковий та юридичний документ.

Змістовий модуль 2. ЗАПАЛЬНІ ПРОЦЕСИ ЩЛД

Тема 3. Флегмони і абсцеси щелепно-лицевої ділянки. Сучасний підхід до лікування. Хірургічна анатомія міжфасціальних і міжм'язових клітковинних просторів голови та шиї. Визначення понять абсцесу та флегмони.

Етіологія та патогенез абсцесу і флегмони щелепно-лицевої ділянки та шиї. Шляхи та механізми поширення інфекційного процесу. Класифікація, поверхневі та глибокі процеси. Загальна і місцева клінічна характеристика абсцесу і флегмони навколощелепних і суміжних з ними ділянок.

Етіологічні та патогенетичні принципи загального і місцевого лікування запальних процесів. Хірургічне лікування, його цілі. Значення вибору та техніки виконання оперативного доступу. Знеболення при оперативних втручаннях у зв'язку з абсцесом і флегмоною щелепно-лицевої локалізації, різних локалізацій.

Застосування медикаментозних засобів, імунотерапії та фізіотерапевтичних процедур. Остеофлегмона та аденофлегмона, поверхневий та глибокий абсцес і флегмона: порівняльна характеристика етіології, патогенезу, клінічного перебігу, лікування ускладнень, реабілітації хворих.

Абсцес і флегмона клітковинних просторів, що розташовані біля тіла нижньої щелепи: піднижньощелепного та підпідборіднього трикутника, щелепно-під'язикового жолобка. Флегмона дна порожнини рота та шиї. Гнилісно-некротична флегмона обличчя та шиї. Флегмона, що прогресує. Абсцес і флегмона клітковинних просторів, що прилягають до гілки нижньої щелепи: привушно-жувального, позадущелепного, крилоподібно-щелепного і навкологлоткового. Абсцес і флегмона язика.

Абсцес і флегмона поверхневих і глибоких ділянок середньої зони обличчя: щічної, вилицевої, підочної, скроневої, підскроневої, крилоподібно-піднебінної ямок. Особливості хірургічного лікування флегмони очниці.

Тема 4. Лімфаденіти, аденофлегмони ЩЛД. Сучасний підхід до лікування.

Анатомія та функції лімфатичної системи обличчя і шиї, класифікація. Гострий і хронічний лімфаденіт. Абсцедуючий лімфаденіт. Аденофлегмона. Діагностика та диф. діагностика, клініка, лікування. Ендолімфатична терапія.

Тема 5. Фурункули і карбункули обличчя, сучасний підхід до лікування.

Фурункул, карбункул. Клініка, лікування, запобігання ускладнень.

Бешихове запалення. Нома, етіологія, патологічна анатомія, профілактика, лікування. Ускладнення та наслідки.

Некротичні процеси тканин щелепно-лицевої ділянки іншого походження.

Тема 6. Гострий і хронічний одонтогенний гайморит, сучасний підхід до лікування.

Анатомічні передумови виникнення. Етіологія, патогенез. Класифікація. Гострий одонтогенний гайморит. Методи діагностики і лікування. Хронічний одонтогенний гайморит: класифікація, клініка, діагностика, диференціальна діагностика, методи хірургічного і консервативного лікування.

Ороантральні сполучення. Клініка, діагностика, показання до їх закриття. Методи оперативних втручань. Профілактика виникнення ороантральних сполучень.

Змістовий модуль 3. ОНКОЛОГІЯ ЩЛД

Тема 7. Сучасна класифікація пухлин ЩЛД. Поняття про пухлини. Класифікація пухлин щелепно-лицевої ділянки. Поширення. Міжнародна класифікація пухлин ВОЗ. Теорії канцерогенезу, роль імунної системи, екогенних факторів в розвитку злоякісних новоутворень. Роль і завдання лікаря-стоматолога в системі надання спеціалізованої допомоги хворим з пухлинами щелепно-лицевої ділянки. Значення ранньої діагностики. Онкологічна настороженість як система понять, знань і принципів організації протипухлинної служби.

Обстеження хворих з метою діагностики пухлин, роль сучасних методів обстеження (рентгенологічна, радіоізотопна діагностика, цитологічна і гістологічна верифікація пухлин). Стадії ураження за системою TNM. Клінічні групи онкологічних хворих.

Тема 8. Пухлини та пухлиноподібні новоутворення м'яких тканин ЩЛД, сучасний підхід до лікування. Пухлиноподібні ураження фіброзної тканини: фіброматоз ясен, променевий келоїд,

келоїд, периферійна гігантоклітинна гранулема (гігантоклітинний епуліс), фіброматозний і ангиоматозний епуліс. Пухлини і пухлиноподібні ураження жирової тканини: доброякісні - ліпома, дифузний ліпоматоз; злоякісна - ліпосаркома.

Пухлини фіброзної тканини: доброякісна - фіброма; злоякісна - фібросаркома.

Пухлини м'язової тканини: доброякісна - міома, лейоміома, рабдоміома; злоякісна - лейоміосаркома, рабдоміосаркома.

Пухлини і пухлиноподібні ураження кровоносних судин: доброякісна - гемангіома (капілярна, кавернозна, гроноподібна, доброякісна гемангіоендотеліома); злоякісна - гемангіоендотеліома (ангіосаркома).

Пухлини і пухлиноподібні ураження лімфатичних судин.

Доброякісні: лімфангіома - капілярна, кавернозна, (кістозна гідрома); Злоякісні: лімфангіоендотеліома (лімфосаркома); пухлиноподібні - системний лімфангіоматоз.

Пухлини і пухлиноподібні ураження периферійних нервів обличчя: доброякісні - неврилемома (шваногліома), нейрофіброма; злоякісна - нейрогенна саркома; пухлиноподібні: нейрофіброматоз (хвороба Реклінгхаузена), травматична неврома.

Пухлини і пухлиноподібні ураження зародкового походження - тератома (дермоїдна кіста). Природжена кіста і нориця з ембріональних залишків. Бокова (бранхіогенна), серединна (тиреоглосальна) кіста і нориця обличчя та шиї.

Бранхіогенний рак. Клінічна картина, діагностика, лікування.

Тема 9. Первинні кісткові пухлини і пухлиноподібні ураження щелеп, сучасний підхід до лікування Кістковоутворювальні пухлини: доброякісні - остеома, остеїдоosteома, остеобластома, осифікована фіброма (фіброosteома); злоякісні - остеосаркома (osteогенна саркома).

Хрящоутворювальні пухлини: доброякісні - хондрома, остеохондрома (кістково-хрящовий екзостоз); злоякісні - хондросаркома.

Гігантоклітинна пухлина (osteобластокластома).

Кістковомозкові пухлини - саркома Юїнга, ретикулосаркома, міелома.

Судинні пухлини кісток: доброякісні - гемангіома, лімфангіома; проміжні - гемангіоендотеліома; злоякісні - ангіосаркома.

Пухлиноподібні ураження кісток - фіброзна дисплазія, херувізм, еозинофільна гранулема (хвороба Таратинова), деформуючий остоз (хвороба Педжета). Центральна (репаративна) гігантоклітинна гранулема. Клінічна картина, діагностика, лікування.

Механізм дії та принципи застосування сучасних методів лікування злоякісних пухлин щелепно-лицевої ділянки: консервативного, оперативного, променевого, хіміотерапії, імунотерапії, кріотерапії, ультрозвукової терапії, лазеротерапії, інших методів.

Особливості перебігу післяопераційного періоду в онкологічних хворих після хірургічного і комбінованого лікування пухлин щелепно-лицевої ділянки. Загальне лікування, догляд за хворими.

Щелепно-лицеве та зубне протезування. Строки та методи проведення реконструктивних, відновлювальних операцій. Реабілітація і диспансерний нагляд після лікування.

Тема 10. Доброякісні одонтогенні пухлини щелеп, сучасний підхід до лікування. Класифікація: доброякісні - амелобластома (адамантинома), амелобластична фіброма (м'яка одонтома), складна одонтома, фіброма (одонтогенна), міксосома і цементосома - доброякісна цементобластома (істинна цементосома), цементуюча фіброма; злоякісні - одонтогенна карцинома і одонтогенна саркома. Клінічна картина, морфологічна будова, діагностика, методи лікування.=

Тема 11. Сучасні біологічні основи клінічної онкології. Передракові захворювання і рак шкіри обличчя

Тема 12. Рак і саркома щелеп, сучасний підхід до лікування. Клініка, діагностика, принципи лікування (променевого, хірургічного, кріогенного, лазерного, хіміотерапія, медикаментозна, імунотерапія, комбінований вплив). Показання і протипоказання до хірургічного втручання на первинному вогнищі і на шляхах регіонарного метастазування. Особливості знеболення і післяопераційного ведення хворих. Показання до проведення інтенсивної терапії. Прогноз та критерії видужання. Саркома м'яких тканин і кісток щелепно-лищевої ділянки. Клініка, діагностика, лікування.

Змістовий модуль 4. ТРАВМАТОЛОГІЯ ЩЛД

Тема 13. Сучасний погляд на предмет і завдання військової стоматології. Воєнно-медична доктрина.

Тема 14. Пошкодження нижньої щелепи, сучасний підхід до лікування: статистика, класифікація, клінічна картина, лікування, ускладнення та їх профілактика. Лікування на етапах медичної евакуації.

Тема 15. Ускладнення вогнепальних поранень щелепно-лищевої ділянки, сучасний підхід до лікування.

Боротьба з інфекцією, запобігання і лікування запальних ускладнень. Нагноєння ран м'яких тканин і кісток. Вогнепальний остеомієліт, особливості клініки і лікування. Травматичний гайморит. Діагностика і лікування.

Наслідки поранень - деформації і дефекти обличчя, функціональні порушення, їх запобігання і лікування. Принципи комплексного лікування при пошкодженнях щелепно-лищевої ділянки (хірургічне, медикаментозна, ортопедичне, фізіотерапевтичне, ЛФК). Реабілітація хворих. Лікарсько-трудова і військово-медична експертиза.

Догляд за порожниною рота у поранених з пошкодженням щелепно-лищевої ділянки. Особливості їх годування.

Тема 16. Дефекти щелеп, їх усунення кістковою пластиною, сучасний підхід до лікування.

Класифікація та причини дефектів нижньої та верхньої щелеп. Показання до кісткової пластики. Біологічне обґрунтування кісткової пластики, імунологічна сумісність тканин. Види

трансплантатів та кісткового ложа. Можливості застосування консервованої кістки, методи консервування кістки. Доля трансплантатів, типи їх перебудови.

Підготовка до операції. Особливості кісткової пластики нижньої та верхньої щелеп у разі свіжих вогнепальних поранень і після видалення пухлин (первинна кісткова пластика). Комбінована кісткова пластика. Методи фіксування трансплантатів і фрагментів нижньої та верхньої щелеп під час кістково-пластичної операції (дротяний шов, назубні шини, зовнішньоротові апарати).

Остеогенна та остеоіндуктивна терапія: показання, підготовка хворих матеріали, методи, результати.

Змістовий модуль 5. РЕКОНСТРУКТИВНО-ВІДНОВНА ХІРУРГІЯ ЩЛД

Тема 17. Анкілози скронево-нижньощелепного суглоба (СНЩС), сучасний підхід до лікування.

Тема 18. Сучасні принципи і прийоми планування місцевопластичних операцій.

Завдання відновлювальної хірургії щелепно-лицевої ділянки, її зв'язок з іншими розділами медицини. Значення планування пластичних операцій і допоміжних лікувальних заходів при багатоступеневих втручаннях. Принципи та прийоми місцевопластичних операцій, обстеження хворого, вимоги до місцевого та загального його статусу.

Математичне обґрунтування планування пластичних операцій на шкірі обличчя та шиї місцевими тканинами. Застосування симетричних, несиметричних і сполучних фігур, зустрічних трикутних клаптів. Розрахунок коефіцієнтів подовження. Усунення рубцевих стяжок, шкірних складок. Корекція положення зміщених частин обличчя.

Типові способи пластики місцевими тканинами. Усунення дефектів губ і приротової ділянки. Заміщення дефектів губ клаптями з щік, ділянки носогубних борід, з іншої губи. Усунення мікростоми, пластика кутів рота. Оперативні втручання у зв'язку з подвійною губою, скороченням вуздечки губи, язика.

Тема 19. Філатовське стебло, сучасний підхід до лікування. Біологічне обґрунтування його застосування. Використання філатовського стебла для заміщення дефектів різних відділів обличчя і тканин порожнини рота.

Тема 20. Вільна пластика шкірою та слизовою оболонкою, сучасний підхід до лікування. Сучасні уявлення про біологічні процеси, що проходять при вільній пересадці тканин та органів.

Класифікація трансплантатів. Імунологічні, біологічні та біомеханічні аспекти пересадки тканин: шкіри, кісток, хрящів та ін. Застосування ауто-, ало-, ксенотрансплантації різних тканин в щелепно-лицевій хірургії. Експлантація.

Вільна пересадка шкіри. Біологічне обґрунтування. Показання, методика застосування різних видів шкірних клаптів (тонкий, розщеплений, во всю товщу) для закриття раневих поверхонь на обличчі та в порожнині рота, їх переваги та недоліки.

Пересадка шкіри для усунення рубцевих деформацій, контрактур, дефектів різноманітних ділянок обличчя, порожнини рота, носа.

Профілактика і лікування різних видів рубців на обличчі. Особливості лікування келоїдних рубців. Біологічне обґрунтування диференційованого застосування фізичних факторів залежно від фази перебігу раневого процесу при пересадці шкіри та інших відновних оперативних втручаннях.

Біологічні основи пересадки хряща як опорного матеріалу і для корекції контурів різних ділянок обличчя.

Тема 21. Сучасна хірургічна підготовка порожнини рота до ортопедичного лікування.

Стани щелепно-лицевої ділянки, що заважають зубному протезуванню. Хірургічна підготовка порожнини рота до протезування: видалення зубів, альвеолотомія, видовження вуздечок губ, щік, язика.

Типи атрофії альвеолярного паростка щелеп, методи його збільшення. Поглиблення присінку порожнини рота місцевою пластичною операцією та з застосуванням вільної шкірної пластики.

Кісткові трансплантати та імплантати, кістковопластичні операції, операція "sinus lift". Біологічні засади, результати, прогноз.

Направлена регенерація тканин, мембранна техніка в операції "sinus lift".

Види матеріалів, що застосовуються при експлантації: кераміка, композитні, металеві, з пам'яттю форми та ін. Їх біосумісність та дія, результати застосування

Імплантаційні технології в щелепно-лицевій хірургії. Ускладнення, їх запобігання та лікування.

Стоматологічна імплантація: показання та протипоказання, обстеження пацієнта, планування хірургічного та ортопедичного етапів лікування. Оцінка кісткової тканини щелеп. Види і матеріали імплантатів, одно- та двоетапна імплантація, реакція кістки на імплантацію.

Остеоінтеграція, її суть. Техніка стоматологічної імплантації, ускладнення та їх профілактика, особливості її проведення на верхній та нижній щелепі. Результати стоматологічної імплантації. Направлена регенерація тканин, мембранна техніка.

Змістовий модуль 6. ЗМІНИ СЛИЗОВОЇ ОБОЛОНКИ ПОРОЖНИНИ РОТА ПРИ АЛЕРГІЧНИХ УРАЖЕННЯХ ТА ЕКЗОГЕННИХ ІНТОКСИКАЦІЯХ

Тема 22. Алергічні ураження, сучасний підхід до лікування. Анафілактичний шок. набряк Квінке. Причини виникнення, Причини виникнення, клінічні прояви, надання екстреної допомоги. Алергічні медикаментозні стоматити. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування та профілактика. Багатоформна ексудативна еритема. Синдром Стівенса-Джонсона. Етіологія, патогенез, клінічні прояви, діагностика, лікування та профілактика. Хронічний рецидивуючий афтозний стоматит. Синдром Бехчета. Патогенез, клініка, діагностика, лікування та профілактика. Зміни на слизовій оболонці порожнини рота при екзогенних інтоксикаціях.

Тема 23. Отруєння, сучасний підхід до лікування. Ртутний стоматит. Тактика лікаря-стоматолога. Зміни на слизовій оболонці порожнини рота при екзогенних інтоксикаціях вісмутом та свинцем. Діагностика. Тактика лікаря-стоматолога. Ураження слизової оболонки порожнини рота при променевої хворобі.

Тема 24. Хвороби язика та губ, сучасний підхід до лікування.

Первинні глосити. Складчатий та волосатий язик. Клініка, діагностика, лікування та профілактика. Неврогенні захворювання язика. Етіологія, патогенез, клініка, діагностика, лікування та профілактика. Первинні хейліти. Етіологія, клініка, діагностика, лікування та профілактика. Первинні захворювання. Класифікація передраків слизової оболонки порожнини рота та червоної кайми губ. Прогноз та профілактика передракових захворювань. Стоматогенна хроніоінтоксикація. Етіологія. Патогенез.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				с. р.
Л		П	лаб.	інд.		
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ХІРУРГІЧНОЇ СТОМАТОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ						
Тема 1. Сучасні аспекти обстеження хірургічного стоматологічного хворого	29	2	5			22
Тема 2. Сучасні методи діагностики в хірургічній стоматології	30	2	5			23
Разом за змістовим модулем 1	59	4	10			45
Залік 1	1		1			
Змістовий модуль 2. ЗАПАЛЬНІ ПРОЦЕСИ ЩЛД						
Тема 3. Флегмони та абсцеси щелепно-лицевої ділянки, сучасний підхід до лікування	16	2	2			12
Тема 4. Лімфаденіти, аденофлегмони ЩЛД, сучасний підхід до лікування	16	2	2			12
Тема 5. Фурункули і карбункули обличчя, сучасний підхід до лікування	14		4			10
Тема 6. Гострий і хронічний одонтогенний гайморит, сучасний підхід до лікування	13		4			9
Разом за змістовим модулем 2	59	4	12			43
Залік 2	1		1			
Змістовий модуль 3. ОНКОЛОГІЯ ЩЛД						
Тема 7. Сучасна класифікація пухлин ЩЛД	10		2			8
Тема 8. Пухлини та пухлиноподібні новоутворення м'яких тканин ЩЛД, сучасний підхід до лікування	10		2			8

Тема 9. Первинні кісткові пухлини і пухлиноподібні ураження щелеп, сучасний підхід до лікування	10		2			8
Тема 10. Доброякісні одонтогенні пухлини щелеп, сучасний підхід до лікування	10		2			8
Тема 11. Сучасні біологічні основи клінічної онкології. Передракові захворювання і рак шкіри обличчя	10	2	2			6
Тема 12. Рак і саркома щелеп, сучасний підхід до лікування	9		2			7
Разом за змістовим модулем 3	59	2	12			45
Залік 3	1		1			
Змістовний модуль 4. ТРАВМАТОЛОГІЯ ЩІД						
Тема 13. Сучасний погляд на предмет і завдання військової стоматології	15		4			11
Тема 14. Пошкодження нижньої щелепи, сучасний підхід до лікування	15		4			11
Тема 15. Ускладнення вогнепальних поранень щелепно-лицевої ділянки, сучасний підхід до лікування	15	2	2			11
Тема 16. Дефекти щелеп, їх усунення кістковою пластикою, сучасний підхід до лікування	14		4			10
Разом за змістовим модулем 4	59	2	14			43
Залік 4	1		1			
Змістовий модуль 5. РЕКОНСТРУКТИВНО-ВІДНОВНА ХІРУРГІЯ ЩІД						
Тема 17. Анкілози скронево-нижньощелепного суглоба, сучасний підхід до лікування	12	2	2			8
Тема 18. Сучасні принципи і прийоми планування місцевопластичних операцій.	12		4			8
Тема 19. Філатовське стебло, сучасний підхід до лікування	12		4			8
Тема 20. Вільна пластика шкірою та слизовою оболонкою, сучасний підхід до лікування	12		4			8
Тема 21. Сучасна хірургічна підготовка порожнини рота до ортопедичного лікування	11	2	2			7
Разом за змістовим модулем 5	59	4	16			39
Залік 5	1		1			
Змістовий модуль 6. ЗМІНИ СЛИЗОВОЇ ОБОЛОНКИ ПОРОЖНИНИ РОТА ПРИ АЛЕРГІЧНИХ УРАЖЕННЯХ ТА ЕКЗОГЕННИХ ІНТОКСИКАЦІЯХ						
Тема 22. Алергічні ураження, сучасний підхід до лікування	20	2	4			14
Тема 23. Отруєння, сучасний підхід до лікування	20	2	2			16
Тема 24. Хвороби язика та губ, сучасний підхід до лікування	19		4			15
Разом за змістовим модулем 6	59	4	10			45

Залік 6	1		1			
<i>Усього годин</i>	360	20	80			260

4. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сучасна діагностика. Визначення. Складові компоненти діагностики, їх зміст. Діагноз. Визначення і його складові компоненти. Семіотика і діагностика захворювань в хірургічній стоматології.	2
2	Сучасна діагностика та диференційна діагностика запальних процесів щелепно-лицевої ділянки.	2
3	Сучасні аспекти надання невідкладної допомоги при травматичних ушкодженнях м'яких тканин та кісток щелепно-лицьової ділянки. Сучасні методи лікування.	2
4	Травматичні пошкодження м'яких тканин, щелеп та кісток лицевого скелету, сучасна невідкладна допомога.	2
5	Сучасний погляд на визначення та завдання військової стоматології, стоматології екстремальних умов. Воєнно-медична доктрина армії. Організація хірургічної допомоги щелепно-лицевим пораненим в армії у мирний час і в екстремальних умовах. Травматична хвороба: патогенез, клініка, лікування, ускладнення. Особливості пошкоджень щелепно-лицевої ділянки (ЩЛД). Класифікація, хірургічна обробка ран м'яких тканин ЩЛД. Сучасна вогнепальна рана, її лікування. Ускладнення пошкоджень ЩЛД: кровотеча, асфіксія, шок, синдром тривалого здавлення тканин обличчя	2
6	Сучасні методи діагностики, онконастороженість та профілактика злоякісних новоутворень щелепно-лицевої ділянки.	2
7	Анкілози скронево-нижньощелепного суглоба: етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика та лікування анкілоза.	2
8	Розвиток черепа і черепно-щелепно-лицевих деформацій. Обстеження та підготовка хворих до операції. Біологічні основи остеогенезу. Кісткові та хрящеві трансплантати, імплантати. Принципи їх застосування. Регенерація кісткової тканини щелеп. Остеогенна та остеоіндуктивна терапія.	2
9	Історія пластичної хірургії. Місцевопластичні операції у щелепно-лицевій ділянці. Принципи планування, методи та прийоми місцевопластичних операцій.	2
10	Анатомо-фізіологічні, гістологічні особливості слизової оболонки порожнини рота та червоної кайми губ.	2
Разом		20

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Залік 1		
1	Особливості обстеження хворих із захворюваннями зубощелепної системи	2
2	Деонтологія та лікарська етика в сучасній хірургічній стоматології і щелепно-лицевій хірургії.	2
3	Сучасні методи обстеження в хірургічній стоматології	2
4	Сучасна діагностика. Визначення. Складові компоненти діагностики, їх зміст.	2
5	Основні та додаткові сучасні методи обстеження	2
6	Мелічна документація у сучасній хірургічній стоматології	2
Залік 2		
7	Флегмони та абсцеси щелепно-лицевої ділянки (ЩЛД): класифікація, етіологія, патогенез, клініка, перебіг, принципи лікування, профілактика ускладнень	2
8	Лімфаденіти, аденофлегмони ЩЛД: етіологія, патогенез, діагностика, клініка, лікування, профілактика..	2
9	Ускладнення запальних процесів, які виникають від флегмон, що локалізуються навколо верхньої щелепи: сепсис, абсцес мозку, тромбоз печеристого синусу.	2
10	Етіологічні та патогенетичні принципи загального і місцевого лікування одонтогенних запальних процесів обличчя та шиї. Накладання вторинних швів, косметичні аспекти.	2
11	Фурункули і карбункули обличчя, сучасний підхід до лікування.	2
12	Гострий і хронічний одонтогенний гайморит, сучасний підхід до лікування.	2
Залік 3		
13	Класифікація пухлин, етіологія, патогенез, закономірності росту і розвитку доброякісних пухлин, принципи їх диференційної діагностики та лікування.	2
14	Доброякісні пухлини та пухлиноподібні новоутворення м'яких тканин ЩЛД (папілома, фіброма, ліпома, гемангіома, атерома, нейрофіброматоз, дермоїдна та епідермальна кісти, кіста шиї серединна та бічна, брахіогенні кісти і нориці): етіологія, патогенез, класифікація, гістологічна будова, клініка, диференційна діагностика, лікування та профілактика ускладнень	2
15	Кісти щелеп (одонтогенні та неодонтогенні, епітеліальні та неепітеліальні тощо). Одонтогенні кісти щелеп.	2
16	Біологічні основи клінічної онкології. Передракові захворювання і рак шкіри обличчя: класифікація, гістологічна будова, клінічні форми, стадії захворювання, диференційна діагностика, лікування (хірургічне, променеве, хімотерапія, імунокорекція тощо), профілактика і запобігання ускладнень.	2
Залік 4		
17	Предмет і завдання військової стоматології. Організація хірургічної допомоги щелепно-лицевим пораненим у мирних, екстремальних умовах. Воєнно-медична доктрина. Основні принципи організації, об'єм і зміст допомоги пораненим у щелепно-лицевій ділянці (ЩЛД).	2
18	Травматична хвороба: патогенез, особливості при пошкодженнях ЩЛД.	2
19	Супутні ускладнення пошкоджень ЩЛД (кровотеча, асфіксія, шок), їх профілактика. Медична допомога на місці травми, на етапах медичної евакуації.	2
20	Пошкодження м'яких тканин щлд у мирний час, в екстремальних умовах: класифікація, клінічний перебіг, методики хірургічної обробки ран, види швів. Надання допомоги таким пораненим на місці травми, на етапах медичної евакуації з урахуванням естетики обличчя	2
21	Пошкодження нижньої щелепи в мирний час, в екстремальних умовах:	2

	анатомія пошкоджень, класифікація, клінічний перебіг, діагностика, медична допомога пораненим на місці травми, на етапах медичної евакуації. Хірургічна обробка ран при пошкодженнях нижньої щелепи, принципи пластичної хірургії.	
22	Пошкодження верхньої щелепи в мирний час, в екстремальних умовах: анатомія пошкоджень, класифікація, клінічний перебіг, медична допомога пораненим на місці травми, на етапах медичної евакуації. Хірургічна обробка ран при пошкодженнях верхньої щелепи та принципи пластичної хірургії.	2
23	Пошкодження кісток носа в мирний час, в екстремальних умовах: класифікація, частота, клініка, діагностика, лікування.	2
24	Остеосинтез, апаратні методи фіксації фрагментів кісток лицевого черепа.	2
Залік 5		1
25	Анкілози скронево-нижньощелепного суглоба (СНЦС): етіологія, патогенез, класифікація, клініка, діагностика, лікування.	2
26	Принципи і прийоми планування місцевопластичних операцій, показання, лікування хворих..	2
27	Набуті дефекти і деформації губ, щік, носа, підборіддя; заміщення дефектів, усунення деформацій місцевими тканинами, зокрема клаптом на нізці	2
28	Філатовське стебло. Показання до використання філатовського стебла. Методи заготовки стебла, міграції, тренування і закриття дефекту.	2
29	Вільна пластика шкірою та слизовою оболонкою. Дефекти шкіри, слизової оболонки, закриття їх вільним клаптом: показання.	1
30	Хірургічна підготовка порожнини рота до ортопедичного лікування, сучасна стоматологічна імплантація.	2
Залік 6		1
Захист реферату		1
31	Алергічні ураження слизової оболонки порожнини рота	2
32	Алергічні медикаментозні стоматити, сучасне лікування	2
33	Бактерійні стоматити з перевагою процесів альтерації. Класифікація, етіологія, патогенез, клініка, диференційна діагностика, лікування.	2
34	Ртутний стоматит. Тактика лікаря-стоматолога, сучасний підхід до лікування	2
35	Ураження слизової оболонки порожнини рота при променевої хворобі. Тактика лікаря-стоматолога, сучасний підхід до лікування	2
36	Хвороби язика та губ, сучасний підхід до лікування.	2
37	Передракові захворювання СОПР. Клініка, діагностика, лікування, профілактика. Стоматогенна хроніоінтоксикація, етіологія, патогенез, сучасне лікування.	2
Разом		80

6. Самостійна робота

№	Назва теми	Кількість годин
1	Невідкладні стани в хірургічній стоматології, причини розвитку, клінічні прояви. Надання невідкладної допомоги.	3
2	Клінічні прояви та невідкладна допомога при непритомності, колапсі, епілептичному припадку.	3
3	Діагностика і невідкладна допомога при комах (гіпо-, гіперглікемічній)	2
4	Ознаки клінічної смерті та методика проведення непрямого масажу серця і штучної вентиляції легенів	2
5	Проведення інтенсивної терапії та реанімаційних заходів при травмі та	3

	запальних процесах щелепно-лицьової ділянки.	
6	Анатомо-фізіологічна характеристика тканин періодонтальної щілини. Особливості обстеження хворих із захворюванням періодонту	3
7	Психопрофілактика болю	3
8	Знеболювання на рівні нервових рецепторів.	3
9	Знеболювання на рівні провідних шляхів.	3
10	Знеболювання на рівні кори головного мозку.	3
11	Нетрадиційне знеболювання в стоматології	2
12	Фізичні методи місцевого знеболювання (постійний струм, діадинамічні струми, флюктуючі струми тощо).	2
13	Помилки та ускладнення при проведенні знеболювання.	3
14	Диференційна діагностика запальних захворювань одонтогенної етіології (періодонтит, періостит, остеомієліт, перикоронарит, флегмона, абсцес та ін.).	3
15	Ускладнення гнійно-запальних захворювань одонтогенної етіології.	2
16	СНІД. Сучасні методи діагностики та лікування.	3
17	Лімфаденіти, фурункули, карбункули, бешиха, нома. Їх диференційна діагностика, методи лікування.	3
18	Диференційна діагностика одонтогенного та риногенного гайморитів.	3
19	Методи лікування перфоративного гаймориту, оперативне лікування нориці гайморової порожнини.	3
20	Захворювання слинних залоз, їх діагностика, диференційна діагностика, методи лікування.	3
21	Діагностика специфічних запальних процесів у щелепно-лицьовій ділянці.	4
22	Методи диференційної діагностики та лікування специфічних запальних процесів у щелепно-лицьовій ділянці.	4
23	Неврогенні захворювання обличчя та щелеп.	3
24	Оформлення звітно-облікової документації стоматолога, аналізу кількісних та якісних показників роботи лікаря-стоматолога.	4
25	Хірургічні методи лікування захворювань пародонта (відкритий кюретаж, клаптева операція)	3
26	Невідкладна допомога при травматичних ушкодженнях м'яких тканин та кісток щелепно-лицьової ділянки.	4
27	Диференційна діагностика пухлин та пухлиноподібних утворів м'яких тканин. Методи лікування.	4

28	Сучасні методи діагностики новоутворів щелепно-лицьової ділянки.	4
29	Діагностика злоякісних новоутворів шкіри обличчя.	5
30	Діагностика злоякісних новоутворів кісток щелепно-лицьової ділянки. Диференційна діагностика, методи лікування.	5
31	Форми та методи санітарно-просвітницької роботи.	5
32	Вивчення та аналіз наукової літератури за темою дисертаційного дослідження, написання реферату	100
33	Опанування методами діагностики у відділі молекулярної фармакології і функціональної біохімії Навчального медико-лабораторного центру	20
34	Опанування методами діагностики у відділі молекулярно-генетичних досліджень Навчального медико-лабораторного центру	20
35	Опанування методами діагностики в лабораторії імуногістохімії Інституту патології людини	20
РАЗОМ		260

7. Індивідуальні завдання

1. Підготовка до друку навчально-методичного посібника та комплекту тестових завдань за одним з розділів дисципліни «Сучасна хірургічна стоматологія».

8. Методи навчання

Видами навчальних занять з дисципліни «Сучасна хірургічна стоматологія» є:

- а) лекції,
- б) практичні заняття із використанням комп'ютерної техніки,
- в) самостійна робота аспірантів,
- г) індивідуальні консультації;
- д) дистанційне навчання (залученням аспірантів до міжнародно визнаних курсів та освітніх ресурсів).

9. Методи контролю

При оцінюванні успішності здобувачів застосовується **Інструкція з методики оцінювання успішності студентів**, яку перезатверджено згідно Наказу від 06.08.2020 р. № 298 «Про організацію освітнього процесу у 2020-2021 навчальному році».

Оцінка за модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності (у балах) та оцінки підсумкового модульного контролю (у балах), яка виставляється при оцінюванні теоретичних знань та практичних навичок відповідно до переліків, визначених програмою навчальної дисципліни.

Максимальна кількість балів, яку аспірант може набрати при вивченні кожного модуля, становить 200, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 120 балів. **Підсумковий контроль** здійснюється по завершенню вивчення всіх тем модуля на останньому контрольному занятті з модуля. Форми проведення підсумкового контролю мають бути стандартизованими і включати контроль теоретичної та практичної підготовки.

Для оцінювання **поточної навчальної діяльності** встановлюється єдина шкала, яка визначає фіксовані значення для максимально можливої та мінімально необхідної кількості балів (110 балів, якщо поточні оцінки – «відмінно» та 60 балів, якщо поточні – «задовільно». До 110 максимальних балів можуть додаватись бали за індивідуальну роботу – не більше 10).

Бали за поточну успішність прив'язуються до середньої арифметичної оцінки за традиційною п'ятибальною системою незалежно від кількості занять в модулі. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для запланованої теми.

Остаточна конвертація середньої арифметичної кількості балів проводиться перед підсумковим модульним контролем відповідно наступної таблиці:

Середня арифметична оцінка за п'ятибальною шкалою	Бали ECTS	Середня арифметична оцінка за п'ятибальною шкалою	Бали ECTS
4,97-5	110	3,97-4,0	85
4,93-4,96	109	3,93-3,96	84
4,89-4,92	108	3,89-3,92	83
4,85-4,88	107	3,85-3,88	82
4,81-4,84	106	3,81-3,84	81
4,77-4,8	105	3,77-3,80	80
4,73-4,76	104	3,73-3,76	79
4,69-4,72	103	3,69-3,72	78
4,65-4,68	102	3,65-3,68	77
4,61-4,64	101	3,61-3,64	76
4,57-4,6	100	3,57-3,60	75
4,53-4,56	99	3,53-3,56	74
4,49-4,52	98	3,49-3,52	73
4,45-4,48	97	3,45-3,48	72
4,41-4,44	96	3,41-3,44	71
4,37-4,4	95	3,37-3,40	70
4,33-4,36	94	3,33-3,36	69
4,29-4,32	93	3,29-3,32	68
4,25-4,28	92	3,25-3,28	67
4,21-4,24	91	3,21-3,24	66
4,17-4,20	90	3,17-3,20	65
4,13-4,16	89	3,13-3,16	64
4,09-4,12	88	3,09-3,12	63
4,05-4,08	87	3,05-3,08	62
4,01-4,04	86	3,01-3,04	61
		3,0	60

Перевірка знань здійснюється з метою одержання зворотної інформації про зміст і характер досягнення аспірантів у навчальному процесі, а також про успішність викладання. Перевірка може здійснюватися в усній, письмовій та практичних формах. Об'єктом оцінювання можуть виступати: результати написання тестових, ситуаційних, клінічних, розрахунково-аналітичних, творчих завдань; реферативні доповіді, участь у дискусії тощо.

Залік здійснюється по завершенні вивчення всіх тем семестру на останньому практичному занятті в семестрі. До підсумкового модульного контролю допускаються аспіранти, які відвідали усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні заняття, та при вивченні модуля набрали кількість балів, не меншу за мінімальну.

Програма **заліку** включає обов'язкову і варіативну частини.

Обов'язкова частина охоплює наукові та практичні питання «Сучасної хірургічної стоматології» та складається з виконання завдань різних типів:

- теоретичне завдання передбачає письмову відповідь на теоретичні питання, що стосуються етіології, патогенезу, діагностики та лікування дитячих захворювань, що дає можливість оцінити теоретичний рівень професійної підготовки за спеціальністю;
- аналітичне завдання – це письмове розв'язання комплексного ситуаційного завдання, а саме аналіз клінічного випадку пацієнта, за результатами якого формується розгорнуте аналітичне заключення – постановка діагнозу, розробка схеми додаткового обстеження з аналізом

отриманих результатів лабораторних і інструментальних досліджень, та призначення лікування пацієнту (відповідно до напрямку дослідження).

Варіативна частина стосується наукових та практичних аспектів відповідно до обраного напрямку дисертаційної роботи:

- методологічне завдання передбачає визначення та обґрунтування методологічних засад проведення дослідження чи процедур за запропонованою темою, визначення дизайну дослідження.

Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант при складанні заліку, становить 80 балів.

Залік вважається зарахованим, якщо аспірант набрав не менше 50 балів.

10. Методичне забезпечення

1. Лекції з дисципліни.
2. Методичні розробки для викладачів з навчальних занять.
3. Методичні розробки для аспірантів з навчальних занять.
4. Методичні розробки для аспірантів із самостійної позааудиторної роботи.
5. Збірник тестових завдань; електронний банк тестових завдань, банк тестових завдань на паперових носіях, ситуаційні завдання у складі методичних розробок для аспірантів.
6. Перелік навчального обладнання, технічних засобів навчання:
  1. Мультимедійні презентації лекцій:
  2. Архів історій хвороб з лабораторними та інструментальними дослідженнями.
  3. Технічні засоби навчання: комп'ютер, діагностична апаратура.

11. Рекомендована література

Основна:

1. Харьков, Л. В. Хірургічна стоматологія та щелепно-лицева хірургія дитячого віку нац. підруч. для студ. вищ. мед. навч. закл. III-IV рівнів акредитації / Л. В. Харьков, Л. М. Яковенко, І. Л. Чехова ; за ред. Л. В. Харьков. - К. : ВСВ Медицина, 2015. - 496 с. - ISBN 978-617-505-324-9
2. Кузняк, Н. Б. Методи і форми контролю успішності студентів на практичних заняттях з дисципліни "Хірургічна стоматологія" [Текст] / Н. Б. Кузняк, Р. Р. Дмитренко, О. О. Галагдин // Мед. освіта : наук.-практ. журн. - 2013. - N 1. - С. 59-60. - ISSN 1681-2751
3. Стоматологія : підруч. для лікарів-інтернів : у 2 кн. Доп. МОЗ України / за ред. М. М. Рожка. - К. : ВСВ Медицина, 2013 - .
4. Терапевтична стоматологія. Хірургічна стоматологія. Хірургічні аспекти імплантології. Відновна і реконструктивна хірургія обличчя : підручник / М. М. Рожко, З. Б. Попович, В. Д. Куроедова [та ін.]. - К. : ВСВ Медицина, 2013. - 992 с. - ISBN 978-617-505-254-9
5. Рузін, Г. П. Хірургічна стоматологія в схемах і таблицях : Навч. посіб. для студ. стомат. ф-тів / Г.П. Рузін, А.А. Дмитрієва, О.Ю. Стоян; за ред. Г.П. Рузіна. - 2-е вид. - Вінниця : Нова книга, 2007. - 112 с. - 616.31-089(075.8) P83. -

Додаткова:

1. Афанасьев В.В. Хирургическая стоматология. – Издательство: ГЭОТАР-Медиа, 2010. – 880 с.
2. Афанасьев В.В. Нома (Водяной рак, Cancer aquaticus, Cancer oris). - Издательство: Триада Тверь, 2009. – 96 с.
3. Бернадський Ю.Й. Основи щелепно-лицевої хірургії і хірургічної стоматології. К. Спалах, 2007.- 512 с.
4. Вагнер В.Д. Посobie по стоматологии. - М., Н.Новгород: Мед. книга; НГМУ, 2000. - 264 с.
5. Горішний Б.М., Рибалов О.В., Саяпіна Л.М. Щелепно-лицьова хірургія екстремальних ситуацій. - Полтава, 2007. - 221 с.

6. Маланчук В.О., Копчак А.В. Доброякісні пухлини та пухлиноподібні ураження щелепно-лицевої ділянки та шиї / Навчальний посібник. – К.: Видавничий дім «Асканія», 2008. – 320 с.
7. Основи стоматології / Под ред. В.О.Маланчука. – К.: Медицина, 2009. – 591 с.
8. Руководство по хирургической стоматологии и челюстно-лицевой хирургии: В 2-х томах (перевидано). Т. 2 / Под ред. В.М.Безрукова, Т.Г.Робустовой. - Изд. 2-е, перераб. и доп. - М.: Медицина, 2008. - 488 с.
9. Стоматология: Учебник / Под ред.Т.Г. Робустовой. - М.: Медицина, 2008. -816 с.
10. Тимофеев А.А. Руководство по челюстно-лицевой хирургии и хирургической стоматологии. - К.: Червона Рута-Турс, 2007. - 1061 с.
11. Хирургическая стоматология: Учебник / Под ред.Т.Г. Робустовой. - М.: Медицина, 2007. - 576 с.
12. Руководство по хирургической стоматологии й челюстно-лицевой хирургии / Под ред. В.М.Безрукова, Т.Г.Робустовой, - М.: Медицина, 2000. - С. 29-40.
13. Рузин Г.П., Бурых М.П. Основы технологии операций в хирургической стоматологии и челюстно-лицевой хирургии . - Харьков, 2007. - 291 с.
14. Кононенко Ю.Г. М.М. Рожко, Г.П. Рузін. Місце знеболення в амбулаторній стоматології: Посібник для студ. стомат. фак-тів, інтернів, лікарів-стоматологів / - Івано-Франківськ: Івано-Франківська держ. мед. академія, 2010. - 207 с
15. Панчишин М., Готь И., Масний З. Неотложные состояния в стоматологической практике. - Львов: Гал Дент, 2006. - 42 с.
16. Маланчук В.А., Копчак А.В. Озоно-кислородная терапия в стоматологии и челюстно-лицевой хирургии. – Киев, 2007 – 177 с.
17. Планирование имплантологического лечения у пациентов с дефектами зубного ряда : навч. посіб. для студентів мед. ф-тів спеціальності «Стоматологія», інтернів, клінічних ординаторів / С.О. Чертов, О.В. Возний, М.А. Шишкін. – Запоріжжя, 2016.
18. Комплексне надання стоматологічної допомоги у збройних силах України у мирний та військовий час : навч. посіб. для студентів спеціальності «Стоматологія» / О.В. Возний, С.О. Чертов, А.В. Самойленко, А.М. Філон, В.Ф. Муляр. – Запоріжжя, 2016.

Чинна нормативна документація

1. Закон України «Про вищу освіту» 01.07.2014 №1556-VII.
2. Закон України про ліцензування видів господарської діяльності. 02.03.2015 № 222- VIII.
3. Постанова Кабінету Міністрів від 29.04.2015 № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти».
4. Постанова Кабінету Міністрів від 30.12.2015 №1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти».
5. Наказ МОН України від 19.02.2015 №166 «Деякі питання оприлюднення інформації про діяльність вищих навчальних закладів».
6. Наказ МОН України від 06.11.2015 №1151 «Про особливості запровадження переліку галузей знань, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266».
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 «Про затвердження порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)»
8. Національний класифікатор України: "Класифікатор професій" ДК 003:2010 // Видавництво "Соцінформ". - К.: 2010.
9. Національна рамка кваліфікацій. [Електронний ресурс] // Режим доступу :<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-p>
10. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 18 листопада 2014 року № 1361 «Про затвердження зміни до національного класифікатора України ДК 003:2010» (зміна № 2).

